

Chuyên đề: Phương trình quy về bậc hai

I/. Phương trình trùng phương

1. Định nghĩa: Là phương trình có dạng: $ax^4 + bx^2 + c = 0$ ($a \neq 0$)
VD: $5x^4 - 7x^2 - 12 = 0$

2. Cách giải: $ax^4 + bx^2 + c = 0$ ($a \neq 0$). Đưa về pt bậc hai bằng cách đặt ẩn phụ như sau:

• Đặt $x^2 = t$ ($t \geq 0$). Ta có pt bậc hai ẩn t:

$$at^2 + bt + c = 0.$$

3. Các ví dụ: Giải các pt sau:

a, $x^4 - 13x^2 + 36 = 0.$

Đặt $x^2 = t$ ($t \geq 0$). Ta có pt: $t^2 - 13t + 36 = 0.$

$$\Leftrightarrow t^2 - 9t - 4t + 36 = 0$$

$$\Leftrightarrow (t - 9)(t - 4) = 0.$$

• TH₁: $t = 9 \Leftrightarrow x^2 = 9 \Leftrightarrow x = \pm 3 \Rightarrow t \in \{9; 4\}.$

• TH₂: $t = 4 \Leftrightarrow x^2 = 4 \Leftrightarrow x = \pm 2.$

Vậy pt có 4 nghiệm phân biệt: $x_1 = 3; x_2 = -3; x_3 = -2; x_4 = 2.$

b, $4x^4 + x^2 - 5 = 0$

Đặt $x^2 = t$, ta có pt: $4t^2 + t - 5 = 0$

($t \geq 0$) có $a + b + c = 0 \Rightarrow t_1 = 1; t_2 = -\frac{5}{4} < 0$ (bại)

• $t = t_1 = 1$ ta có $x^2 = 1 \Leftrightarrow x = \pm 1$. Vậy pt có 2 nghiệm phân biệt
 $x_1 = 1; x_2 = -1.$

c, $x^4 + 3x^2 + 2 = 0$. Đặt $x^2 = t$ ($t \geq 0$). Ta có phương trình

$$t^2 + 3t + 2 = 0$$

Có dạng $a - b + c = 0 \Rightarrow t_1 = -1 < 0$ (bại)

$$t_2 = -2 < 0$$
 (bại)

Vậy phương trình vô nghiệm.

d, $x^4 + 5x^2 + 7 = 0$. Đặt $x^2 = t$ ($t \geq 0$) ta có pt:

$$t^2 + 5t + 7 = 0$$

$$\Delta = 5^2 - 4 \cdot 7 = 25 - 28 = -3 < 0 : \text{pt vô nghiệm}$$

Vậy pt ban đầu vô nghiệm.

(*) Tổng quát : cho $p_T: ax^4 + bx^2 + c = 0$ ($a \neq 0$). (1)

Đặt $x^2 = t$ ($t \geq 0$). Ta có p_T bậc 2 ẩn t :

$$at^2 + bt + c = 0 \quad (*)$$

• $p_T(1)$ có 4 nghiệm phân biệt $\Leftrightarrow p_T(*)$ có hai nghiệm p/b cùng dương $\Leftrightarrow$

$$\begin{cases} a \neq 0 \\ \Delta > 0 \\ t_1 \cdot t_2 = \frac{c}{a} > 0 \\ t_1 + t_2 = -\frac{b}{a} > 0 \end{cases}$$

• $p_T(1)$ có hai nghiệm $p/b \Leftrightarrow p_T(*)$ có 2 nghiệm trái dấu.
 $\Leftrightarrow a \cdot c < 0$. hay $\frac{c}{a} < 0$. hoặc $p_T(1)$ có nghiệm kép > 0
 $(\Delta = 0 \text{ và } t_1 = t_2 = -\frac{b}{2a} > 0)$

• $p_T(1)$ vô nghiệm $\Leftrightarrow$ $\begin{cases} p_T(1) \text{ vô nghiệm: } \Delta < 0 \\ p_T(1) \text{ có 2 nghiệm } p/b \text{ cùng âm.} \end{cases}$
 $\Leftrightarrow \begin{cases} a \neq 0 \\ \Delta > 0 \\ t_1 \cdot t_2 > 0 \text{ và } t_1 + t_2 < 0 \end{cases}$

(*) Các bài tập áp dụng

1. Cho $p_T: x^4 - 2mx^2 + m^2 - 4 = 0$

a. Giải p_T khi $m = -1$

b. Tìm m để p_T có 4 nghiệm phân biệt

2. Bài 2: Cho $p_T: x^4 - 2(m+1)x^2 + 2m+1 = 0$

a. Giải p_T khi $m = 1$

b. Tìm m để p_T có hai nghiệm phân biệt.

3. Bài 3: Cho $p_T: x^4 - (m+2)x^2 + m+1 = 0$

a. Giải p_T khi $m = 2$.

b. Tìm m để p_T có 4 nghiệm p/b .

(*) Luôn tính Δ hay áp dụng hệ thức Vi-et thì h/s phải đưa p_T về dạng p_T bậc hai 1 ẩn rồi mới làm tiếp.